

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Пенка Тодорова Кънева

ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

на материалите, представени за участие в конкурс

за заемане на академична длъжност „доцент“

в Софийския университет „Св. Климент Охридски“

по професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по ...

(Методика на обучението по английски език)

Основание за представяне на рецензията: Със Заповед № РД 38-41/22.01.2024 г. на Ректора на Софийския университет съм определена за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ по професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по ... (Методика на обучението по английски език), обявен в ДВ бр. 96 от 17.11.2023. В конкурса за доцент като единствен кандидат участва гл. ас. д-р Цветанка Цолова Дилкова от СУ „Св. Климент Охридски“.

I. Общо описание на представените материали

1. Данни за кандидатурата

За участие в обявения конкурс е подала документи гл. ас. д-р Цветанка Дилкова. Материалите, представени на електронен носител, съответстват на минималните национални изисквания (по чл. 26, ал. 2 и 3 на ЗРАСРБ) и на допълнителните изисквания на СУ „Св. Климент Охридски“ за заемане на академичната длъжност „доцент“ в научната област и професионалното направление на конкурса.

2. Данни за кандидата

Цветанка Дилкова завършва висше образование по английска филология с магистърска степен във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ през 1996 г., а през 2017 г. защитава образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по ... към научно звено на Химикотехнологичния и металургичен университет, гр. София, където работи по това време. Темата на дисертационния ѝ труд е: „Стратегии за учене при превод в обучението по английски език за химикотехнологични специалности – методически проекции“.

Професионалният ѝ път е свързан с преподаването на английски език в различни образователни институции: СОУ „Христо Ботев“, гр. Враца; Втора английска езикова гимназия „Томас Джефърсън“, гр. София; секция „Чужди езици“ към Департамент по хуманитаристика и осигуряване качеството на обучението към Химикотехнологичния и металургичен университет, гр. София; катедрата „Базово обучение“ на Колежа по мениджмънт, търговия и маркетинг, гр. София. От 2019 г. Цветанка Дилкова е асистент по професионалното направление на обявения конкурс - 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по чужд език – английски език) в Катедрата по методика на чуждоезиковото обучение към Факултета по класически и нови филологии на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, а от 2020 г. до сега - главен асистент в същата катедра.

Като преподавател в Софийския университет Цветанка Дилкова разработва учебното съдържание и преподава шест академични дисциплини – всички, пряко свързани с профила на обявения конкурс.

Преподавателката е член на екипа на един проект по програма „Еразъм +“.

3. Обща характеристика на научните трудове и постижения на кандидата

Гл. ас. д-р Цветанка Дилкова участва в конкурса за доцент с 16 публикации, които, по жанр и показатели на минималните национални изисквания, са разпределени както следва: една монография /показател В/, една книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“/показател Г- 5/, четиринадесет статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове /показател Г7/. Представената за рецензиране научна продукция не повтаря публикации от предишни процедури за придобиване на научно звание и академична длъжност, а количествените ѝ измерения съответстват на изискванията за участие в конкурса, регламентирани в минималните национални изисквания (по чл. 2б, ал. 2 и 3 на ЗРАСРБ) и в допълнителните изисквания на СУ „Св. Климент Охридски“ за заемане на академичната длъжност „доцент“ в научната област и професионално направление на конкурса.

Публикациите, които са подадени за рецензиране, условно могат да се обособят в следните тематични области:

- Лингвокултурологични аспекти на обучението по английски език като чужд (6 публикации);

- Лингводидактически въпроси на обучението по английски език като чужд за специфични цели (7 публикации);
- Преподаване и изучаване на английски език като чужд в академична среда (3 публикации).

Смятам, че тематичната насоченост на научната продукция на кандидатката съответства на спецификата на обявения конкурс.

4. Съдържателен анализ на научните и научно-приложните постижения на кандидата, съдържащи се в материалите за участие в конкурса

Хабилитационният труд на Цветанка Дилкова “Лингвокултурологичният аспект в съвременните учебници по английски език“ (УИ „Св. Климент Охридски“, 2023, 160 с., ISBN 978-954-07-5874-9) е посветен на интердисциплинарен проблем - взаимовръзката между език, култура и етнос. Наред с това монографията е насочена към теорията и практиката на съвременното обучение по английски език като чужд, тъй като представя научно изследване на учебно съдържание относно възможностите, които то предоставя, за развитие на умения за лингвокултурологична саморефлексия в обучаваните. Изводите, свързани с лингвокултурологичния потенциал на учебниците по английски език, са направени въз основа на анализ на три системи, използвани на територията на българските средни училища с интензивно изучаване на английски език – Gateway (A1, A2 нива от ОЕЕР), Focus for Bulgaria (A1, A2 нива от ОЕЕР) и Legacy (A1, A2 нива от ОЕЕР).

В първата глава на монографията, въз основа на тезата, че познаването на лингвоисторическите процеси е ключ към разбирането на структурата на даден съвременен език, авторката проследява развитието на английския език в исторически план, но това е само отправната ѝ точка. Цветанка Дилкова задълбочено търси причините, поради които английският език в наши дни е важен глобален език, международен език и език *lingua franca*; открива ги освен в исторически и в политически, икономически и лингвистичен аспект. Чрез синтез на множество научни идеи и с коректно позоваване на авторовите концепции д-р Дилкова дефинира трите възприятия за английския език и ги отнася към съвременното чуждоезиково обучение. Приносно за теорията и практиката на преподаването на английски език е очертаването на различни параметри и дидактически цели в зависимост от конкретния образователен контекст и съответните ориентации на обучаваните към определена езикова употреба (употреба на английския като глобален, международен или език *lingua franca*). Цветанка Дилкова убедително обосновава твърдението си, че е налице противоречие между комуникацията, ориентирана към модела на носителите на английския език, типична за

обучението в българското училище, и „разширяващия се модел на английски език като *lingua franca*“. Със заключението, че „преподаването на английски език се нуждае от изместване (промяна) на фокуса, за да се посрещне адекватно ширококоразпространената употреба на английския език“ авторката насочва към проблематиката на проведеното от нея научно изследване.

Във *втора глава* на монографията си Цветанка Дилкова разглежда актуални проблеми на обучението по английски език през призмата на социолингвистиката - вариантите на изучаване на английски език за специфични цели и интензивното му изучаване в българските средни училища. Авторката прави важни изводи за акцентите в преподаването на английски език в ерата на глобализацията и технологичното общество, за неизползваните възможности на обучението по английски език за специфични цели и интегрираното изучаване на английски език и предметно съдържание (CLIL).

Мястото на лингвокултурологията в съвременното обучение по чужди езици и лингвокултурологичният аспект в три учебни комплекса, които се използват в българската образователна система, са предмет на изложението в *третата глава* на монографичното изследване. Научният принос в тази част на изложението е свързан с представената теоретична рамка за анализ на системи по английски език, предназначени за България.

Цветанка Дилкова задава четири критерия, наречени от нея „аспекти“, за сравнителен анализ на своето изследване: 1) лингвокултурологичен аспект: позициониране на лингвокултурния раздел в учебниците и съпоставка на неговия обем с останалия материал от учебника; 2) тематичното съдържание на лингвокултурните раздели; 3) тематично съдържание в раздела CLIL и раздела за култура; 4) съответствие с учебните програми.

Смятам, че възприемането на авторовите идеи би се улеснило, ако текстът бъде онагледен с графично/схематично представяне на критериите и показателите за анализ, както и на получените изследователски данни. Добре би било също направените изводи и обобщения да се обособят по-отчетливо като заключителни компоненти на всеки раздел от изложението. Това би допринесло за повишаване на практико-приложния принос на представената теоретична рамка за анализ на системи по английски език, която би могла да бъде използвана от педагогическите специалисти като модел за анализ на лингвокултурното съдържание на учебни системи за всички цели и равнища на езиково владене.

Научните приноси на монографичното изследване отчитам в следните посоки:

- Установени са дефицити и необходимост от промяна по отношение на формирането на културна и лингвокултурна компетентност в практиката на

преподаване и интензивно изучаване на английски език като чужд в българското училище.

- Убедително е аргументирана тезата, че културната компетентност следва да бъде основно, а не допълнително средство за изучаване на езика цел в съвременния глобализиран свят и че лингвистичните знания и умения на учениците не бива да бъдат развивани за сметка на културните, межкултурните и лингвокултурните знания и умения.
- Направени са конкретни, обосновани препоръки към авторите на учебници за разширяване на лингвокултурните елементи в съдържанието чрез представяне на местната култура на обучаваните, културата на носителите на изучавания език и интернационална култура (различна от тази на носителите на езика цел). Тези препоръки могат да водят и учителите при подбора на допълнителни материали за надграждане на съдържанието на учебните комплекси, с които работят.
- Разработени са примерни упражнения, които стимулират формирането на лингвокултурни умения и могат да бъдат адаптирани към съдържанието на различни учебни системи.

На темата за лингвокултурата в обучението по английски език като чужд са посветени още пет от представените за рецензиране публикации. В тях лингвокултурологичният подход се разглежда като резултат от съвременните изисквания към чуждоезиковото обучение. Авторката обръща специално внимание на развитието на лингвокултурна саморефлексия у обучаваните и подчертава, че за придобиването на културна, лингвокултурна и интеркултурна компетентност е необходимо да се изведат на преден план културните нюанси в комуникативните дейности по чужд език.

Лингводидактически въпроси на обучението по английски език като чужд за специфични цели се разглеждат в седем публикации. Цветанка Дилкова изследва усвояването на граматически и комуникативни знания в изучаването на английски език на базата на концептуалната основа на родния език; възможността да се реабилитира и възстанови диктовката в условията на съвременното чуждоезиково обучение и да се използва като средство за обогатяване на знанията не само в лингвистично, но и в комуникативно отношение; особеностите на преподаването на английски език за специфични цели и потребности.

Втората монография, представена от Цветанка Дилкова, както и *две* от нейните *статии*, разискват *проблеми на преподаването и изучаването на английски език като чужд в академична среда*. Монографията е написана на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ и по тази причина не подлежи на рецензиране. В статиите се аргументира необходимостта от диференциране на преподаването във връзка с различните равнища на владене на чуждия език и различните стилове на учене. Разглеждат се основните принципи на диференцирано преподаване и тяхното приложение в академично разнородна среда на обучение по чужд език.

Като обобщение на съдържателния анализ на научните и научно-приложните постижения на кандидата, които са видни от предоставените за рецензиране публикации, бих казала, че Цветанка Дилкова показва добра теоретическа осведоменост в научната област, в която се развива, и наред с това разчита на богатия си практически опит като преподавател по английски език като чужд. Гл. ас. д-р Цветанка Дилкова е учен, познат у нас със своята преподавателска работа в три академични образователни институции, с участията си в научни форуми (6 участия в научни конференции), със своята научноизследователска работа – публикационна и проектна. Доказателство за това твърдение са и забелязаните цитирания на нейни трудове – 12 на брой.

5. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам критични бележки към гл. ас. д-р Цветанка Дилкова. Препоръката ми е *занапред да се насочи към публикуване на резултатите от своите научни изследвания в реферирани и индексирани издания*.

6. Заключение за кандидатурата

След като се запознах с представените в конкурса материали и научни трудове и въз основа на анализа на тяхната значимост и научно-приложни приноси за теорията и практиката на чуждоезиковото обучение потвърждавам, че постиженията на гл. ас. д-р Цветанка Дилкова отговарят на минималните национални изисквания по чл. 26 и Правилника на СУ „Св. Климент Охридски“ за заемане на академичната длъжност „доцент“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по....(Методика на обучението по чужд език), СУ „Св. Климент Охридски“. Давам своята положителна оценка на кандидатурата.

II. ОБЩО ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въз основа на гореизложеното препоръчвам на научното жури да направи предложение към Факултетния съвет на ФКНФ при СУ „Св. Климент Охридски“ за

избирането на гл. ас . д-р Цветанка Цолова Дилкова на академичната длъжност „доцент” в професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по....(Методика на обучението по чужд език).

Дата: 17.03.2024 г.

Изготвил рецензията: ..

проф. д-р Пенка Кънева